

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

XI priores dies complectens

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1863

De Actis Sanctorum Eorumque Dilucidatione Et Editione Ad Adm.
Reverendum Dominum Ac Patrem Thomam Luytens Monasterii Lætiensis
Ordinis S. Benedicti Abbatem Et Religiosissimum Ejus Conventum, Joannis

...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72708)

DE ACTIS SANCTORUM

EORUMQUE DILUCIDATIONE ET EDITIONE

AD ADM. REVERENDUM DOMINUM AC PATREM

THOMAM LUYTENS

MONASTERII LÆTIENSIS

ORDINIS S. BENEDICTI ABBATEM ET RELIGIOSISSIMUM EJUS CONVENTUM,

JOANNIS BOLLANDI

PRÆFATIO.

Heribertus Rosweyodus. Adumbrat hic olim, ADMODUM REVERENDE DOMINE, formam magni et ardui, quod moliebatur, operis. Acta enim Sanctorum, quæcumque scripta umquam, parabat undequaque conquirere, edita atque inedita, eaque, ut composita primum, emittere in lucem; sed Notationibus illustrata, quibus et obscura explanaret, et firmaret ambigua, et pugnancia conciliaret, et quæ ex iis percipi utilitates possent, ostenderet. Perspexerat sagaci viri iudicio, plurimam in iis Actis inesse antiquitatem, quæ alibi vetustate immutata restitui inde posset, alibi usu ævi posterioris rite stabilita, majorem tamen habitura esset jucunditatem auctoritatemque, si ab illis heroicis arcesseretur temporibus. Sed, ut adhuc edita essent, fidem haud magnam esse impetratura, cum recenti ornata et limata stylo, facile suspicionem afferrent, veri vel fallaciter adulterati, vel ignorantia vitiati. Sin quæ probatæ vetustatis extarent, ea delicato quorundam palato coalescere, nisi eruditæ observationis velut suavitate condirentur: plura tamen etiamnum et præclara latere. Ergo quo tempore eum philosophiam profitemem Duaci audiebas, ADMODUM REVERENDE DOMINE, si quid erat a scholis vacui temporis, ad vicina Ordinis vestri, antiquissima illa sanctissimaque monasteria itabat: ibi se in bibliothecam abdebat, veteres codices scrutabatur, si quæ acta Divorum vulgo ignorata reperiret, describerebat diligenter. Et jam tum in spem venerat posse a se opus illud elaborari, cujus specimen quoddam, quasique leviter informatam imaginem ostentavit, *Fastos Sanctorum, quorum Vita in Belgicis bibliothecis manuscripta; item Acta Præsidalia sanctorum Martyrum Tharaci, Probi et Andronici.*

Verum ubi ille philosophiæ, dein et sacrarum litterarum Antverpiæ explanandarum provincia perfunctus, sese ad hoc suum pensum ac munus revocavit; ita multa inciderunt, quæ ejus sibi vendicarent, aut certe invitarent atque allectarent stylum, ut ne ordinare quidem ac digerere quæ de Sanctis plurima collegerat potuerit, nedum Annotationes suas animadversionesque elaborare. Nam primum *De fide Hæreticis servanda ex Decreto Concilii Constantiensis Dissertationem cum Daniele Plancio* anno MDCX edidit, eum *Fastos* triennio ante emisisset. Anno deinde MDCXIII. *Notationes in vetus Martyrologium Romanum;* dein *Martyrologium Adonis ad MSS. recensitum* publicavit MDCXIV. *Legem Talionis XII Tabularum Cardinali Baronio ab Isaaco Casaubono dictam, retaliationis retortam* MDCXV. *Vitas Patrum Auctoribus suis et nitore pristino restitutas, Notationibus illustratas,* quas deinde anno MDCXXVIII recognitas et auctas denuo vulgavit: utque, Teutonico Belgarum idiomate anno MDCXVII prodirent, adlaboravit. Eodem anno MDCXVII. *Vindicias Campenses pro Thoma de Kempis, Auctore libri, aurei de Imitatione Christi adversus Constantinum Cajetanum Abbatem S. Baronti,* dedit. MDCXIX. *Anti-Capellum, sive Explosionem naniarum Jacobi Capelli, quas fumeri Isaaci Casauboni ad Legem XII Tabularum in Vindiciis suis accinuit,* dein *Syllabum malæ fidei Capellianæ ex Jacobi Capelli mendaci assertione bonæ fidei et fictis artibus Romanæ Sedis.* MDCXXI. *Joannem Buschium, de origine Cœnobii et Capituli Windesheimensis,* primus in lucem protulit. *Eucherium Lugdunensem de contemptu mundi et laude Eremitæ* recensitum. MDCXXII. *D. Paulini Episcopi Nolani opera Notis illustrata.* Lingua vero Belgica edidit *Vitas Sanctorum*.

ctorum an. MDCXIX et auctiores MDCXXIX duobus tomis. *Silvam Eremitarum Ægypti ac Palestinæ* cum figuris æneis Bolswardii MDCXIX. *Historiam Ecclesiasticam a Christo ad Urbanum VIII* duobus tomis MDCXXIII, cum *Historia Ecclesiæ Belgicæ* MDCXXVI. *Vitas Sanctarum Virginum quæ in seculo vixerunt* cum imaginibus ærea sculpturæ, addito *Tractatu de statu virginitatis* : et alia, quæ lubens prætermitto, quia etsi utilia illa publico fuerunt, tamen præter Martyrologia Romanum et Adonis, ac Vitas Patrum, maluissem aliis ea reliquisset, et Vitas Sanctorum serio sumpsisset in manus, ut qui *pluteum* jam *premebat* JANUARIUS, ut *adornaretur ad prælum*, quod ipse in nova Adlocutione ad sanctissimum Decessorem tuum ANTONIUM WINGHIUM secundæ editioni Vitarum Patrum præfixa testatur, pressus ipse potius esset erudito ejus stylo serio ac diligenter.

Tandem anno ætatis LX seculi hujus XXIX ab ingressu suo in Societatem XI, cum etiam tum robustus esset ac vegetus, et suum illud principale opus aggredi cogitaret, ad quod perficiendum multa esset jam congesta materia; ad contemplanda coram Divorum decora et triumphos evocatus est a Deo. Nam cum Silvadicis a Batavis expugnata, pulsus inde nostri ab hæreticis essent, et quibus eorum huc transportati erant libri, haud satis apte densatæ et coagmentatæ naves humorem traxissent, qui ipsis libris illapsus tabificum nescio quem fetorem expirabat; hos ille libros cum præpropere pro sua inexplebili discendi cupiditate pervolvit, atque avide investigat, num quid sibi antehac invisum reperire possit, corruptum ex iis aerem hausit, quo commotum alteratumque sibi corpus fuisse, nonnemini tunc est questus. Pauci dies abierant, cum hominem quemdam contagioso morbo laborantem ad pie moriendum cohortans, ac deinde expiranti assistens, febrem ipse quoque concepit, qua celeriter intra paucos dies IV Non. Octobr. MDCXXIX extinctus est.

Luxere mortem illius boni omnes, quibus erat ob candidissimos mores et singularem eruditionem percarus. Luxit præcipue optimus ille Decessor Tuus, ADMODUM REVERENDE DOMINE, qui non solum Sanctorum Vitas a Rosweydo expetiisset, sed et sperasset Arnobium, Tertullianum, Lactantium, Minutium, Prudentium, aliosque Ecclesiasticos Scriptores, sed et mystica omnia veterum Patrum scripta. ab eo recognita iri atque Annotationibus illustratum, magis illius eruditione, suoque Ecclesiam ornandi voto, quam angustis et incertis ævi humani spatiis spes metiens suas. Non oportuit tamen quæ ille multo tempore, magno labore collegerat, illius morte intercipi universa. Dispicere eo mortuo cœperunt Præsides nostri, quis id suscipere onus posset. Ad me potissimum adiere, quod nec abhorreere me ab illis studiis norant, et integra etiam tum ætate ac firmis viribus esse. Ast ego, licet absolvi opus illud percuperem, tamen mea mihi conscius tenuitatis, tum cui viro succederem, quæ esset illius operis jam concitata expectatio, timide illud capessivi. Postea vero, ubi animadverti in quantam essem silvam, quam densam, quam opacam ingressus, quam nihil ordinatum ac dilucidatum ab Rosweydo esset, prope me cepti penituit. Sed illud deinde in mentem venit, si Deo cordi esset, suorum militum res gestas ita prodire in lucem, provisurum ut vel a me quoquo modo hoc opus promoveretur, quod deinde peritior perficeret : conatum modo ac diligentiam postulari, quæ nollem sane quidem a me, quamcumque ad rem me applicassem, desiderari. Ordinavi primum Vitas omnes MSS. editasque. Interpellavi deinde veteres Rosweydi amicos, ac plures alios, quos didiceram posse ac velle aliquid ad tanti operis absolutionem conferre. Nec infeliciter is susceptus est labor. Luculentam ille materiam congresserat : eam ego in quadruplum auxi.

Sed cum nec Præsilibus probare me diligentiam mea posse viderem, nec amicis fidem, nisi quam primum partem aliquam proferrem operis; statui mihi connitendum esse, ut mensis unius Vitas darem. Non erat id quidem perinde aut facile mihi, aut operi universo conveniens : nam cum Vita una alteri afferat lucem, longe illud suis omnibus partibus aptius fuisset expletum, si omnes antea examinare Vitas licuisset. Quid quod unica sæpe animadversione possint plurium illustrari Acta Sanctorum; quo vero loco ea debeat potissimum collocari, id principio commode perspicere nequeat? Futura etiam fortassis non pauca, quæ postea, pleniorum uberiorumque assecutus cognitionem ac lucem, nolim fuisse vulgata. Denique nihil hoc videri aliud, nisi attolli ad fastigium partem ædificii anteriorem, cum ceterarum vix posita sint fundamenta. Verum ita urgebar multorum vocibus ac prope conviciis, ut cedendum fuerit. Ac præsertim religiosissimi Decessoris Tui assiduis monitionibus non potui non parere. Querebatur ille ita differri ac procrastinari editionem operis hujus, ut nullam esset partem illius absolutam visurus : monebat, caverem etiam atque etiam ne lectionis fructu et multarum virtutum exemplis multos arguerem defraudasse. Deinde quem mihi post hac suppeditaturum esse, quas desiderem Vitas? quem crediturum, id me serio meditari, si nihil prodeat? Quid si quis Vitas quæ Surio desunt, (neque enim obstructos esse aliis qui mihi patuerunt fontes) colligat

colligat ac publicet, an non deffloratum iri laborem meum? Quem postea empturum ingentia volumina, quæ nihil afferant novi, præter Annotationes dumtaxat aliquas, quæ quanti sint momenti ambiguum sit? Sin emendandum quidpiam postea videatur, non defuturam opportunitatem quamdiu suppetet vita. Igitur Januarium mensem aliquot annorum studio absolvi. Is tamen etsi dudum recensitus et recognitus, ne ita celeriter prodiret, tum novæ belli tempestates, quæ chartæ copiam importari in has partes, ut antea, e Lotharingia et Gallia non sinebant, tum afflicta mea superiori hyeme valetudo, atque aliæ necessariae intercessere occupationes. Multa tamen interea et distincta accuratius, et commodius digesta, et aliunde plenius conquisita: aliorum etiam mensium vitæ ex parte discussæ jam atque examinatæ.

Ad Te vero potissimum, ADMODUM REVERENDE DOMINE, hujus vasti operis oportebat venire primitias, quæ Decessori debitæ ac Tibi, multis nominibus. Cum ipse singula adire loca non possem, ac mea manu quæ cupiebam describere; faciendum fuit ut vel amanuensium adhiberetur opera, vel huc codices ipsi, bona commodantium venia, adhererentur: ad utramque eam rem necessarios sumptus, nec sane exiguos, vos præstitistis, saltem præcipue. Deinde quam amica illius consilia! quam acre in expendenda, quam mihi proposueram, methodo ac Vitis ipsis iudicium? quanta in urgendo opere, veluti (ut vere erat) suo assiduitas! Tuæ vero quam multæ, quam eruditæ, quanta fide et benevolentia suggestæ observationes! Quot Vitæ e variis codicibus Tua manu descriptæ, cum eo adhuc superstitute cœnobii Supprior esses et tironum Magister! Quid de ceterorum sanctissimi conventus vestri venerabilium Patrum amore dicam? Quid de optimi CHRISTIANI LE ROY industria ac studio indefesso, cujus viri non possum, etiam tanto post tempore, non cum summo dolore recordari. Erat is profecto et conventus vestri et totius Ordinis non vulgare ornamentum.

Vestrum igitur hoc est opus, vobis multiplici titulo debitum. Sed memini, quam Decessor idem ille Tuus ac Pater nollet sibi libros dedicari; sive submissionis studio, ne toties suum libris inscriptum nomen legeretur, laudarentur virtutes; sive quod universim totam dicandorum librorum rationem minime probaret, cum diceret veteribus Dedicacionem ac Præfationem partem fuisse operis totius, non, ut nunc fit, veluti propylæum quoddam a reliquo avulsum ædificio. Quod tamen ab omni retro memoria sacris Scriptoribus, ac nominatim vestri ordinis fuisse usitatum, plurimis exemplis tunc probasti: quæ cum agnosceret vere dici, sibi tamen certe dici nolle aiebat. Negavi autem tunc, opus meum ubi prodiret ulli offerri quam ipsi fas esse: sed usurum me ea moderatione, ut opus illius nomini inscriberetur eo modo, qui neque meam simplicem synceritatem dedeceret, nec illius esset pudori molestus: nam quæ ceteri Scriptores solent Lectorem in exordie operis admonere, de his me cum ipso in Dedicacione dissertaturum, qui ei uni mallet quam quantæ vis aliorum Lectorum frequentiæ meas probare lucubraciones.

Quæ igitur præloqui cum eo hac ratione cogitabam, de iis nunc Tecum, ADMODUM REVERENDE DOMINE, conferam sermonem, aut potius quid in hoc opere mihi propositum sit, ita Tibi explanabo, ut ceteris Lectoribus probatum iri confidam, quæ iudicio erunt tuo gravissimo sapientissimoque firmata. Scio Decessoris Te ut ceteras virtutes ita et modestiam imitari, atque ambitiosas aversari Dedicaciones. Ipse in hunc fere modum Vitis Patrum olim præfatus est Rosweydu. Opus universum, quia de Sanctis, sanctitatis auctori JESU, arbitro sanctitatis Pontifici Maximo brevi formula consecrari principio oportuit. Nunc quem secutus sim ordinem ac methodum, quid præcipue spectaverim, quibus usus adjutoribus sim, quam credibilia existimem quæ scribo, quid deinceps mediter, aliquot capitibus exponam. Tu me, ADMODUM REVERENDE DOMINE, ut soles, consilio rege, favore excita, precibus una cum sanctissimo tuo cœtu, adjuva.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs across the page.

13